

Compromís amb Balears, aposta per la sostenibilitat

Benvolguts lectors :

Des de 1998 i amb una periodicitat més o menys trimestral, *Gea-Quadern de la terra* ens ha servit per documentar-nos i per debatre qüestions tan vitals per al futur de la nostra comunitat com és la sostenibilitat d'un model econòmic i d'una manera de viure que, com totes les coses d'aquesta vida, necessita canvis per continuar garantint la prosperitat i el benestar dels ciutadans. Conscients d'això, la Caixa d'Estalvis de Balears "SA NOSTRA", a través de la seva Fundació, du a terme una important tasca de divulgació i de conscienciació respecte de la preservació de l'entorn natural i paisatgístic de les Illes, una aposta clara per Balears i per a la sostenibilitat de la qual els vint números de *Gea* publicats n'han estat una peça. Aquesta revista finalitza ara una etapa, però no per això desapareix com a eina de debat. Altres projectes ja són en marxa i amb ells el manteniment d'un inequívoc compromís de l'equip que ha fet possible la revista, i de la institució que ens ha emparat, amb la societat il·lenca.

Som una societat que viu moments de canvi, una part substancial del qual obeeix a situacions externes. A un món cada cop més globalitzat, tant l'economia com el medi ambient -o ambdues coses alhora, com s'ha exposat a l'Informe Stern- depenen de mantenir la sostenibilitat del planeta. D'una Terra sotmesa a un difícil equilibri, amb terribles disputes polítiques i, sobretot, amb problemes socials que per trobar solució necessiten de la solidaritat internacional. En lloc d'això, el món viu en perenne guerra civil entre civilitzacions. El terrorisme no és més que una conseqüència d'aquesta situació que, entre altres coses, reclama un millor ordre social i, conseqüentment, també un més just ordre ambiental.

Fa ja deu anys de Kyoto i els Estats Units, tot i voler liderar la defensa de la civilització occidental, encara no n'han signat el protocol.

Això no obstant, cada cop són més les veus que reclamen la solidaritat. Ho hem vist aquesta darrera tardor, després d'un octubre la temperatura mitjana del qual ha superat rècords històrics. Del canvi climàtic ja fa dècades que se'n parla -la conferència de Kyoto, com les cimeres de Río o Johannesburg en són la prova evident- però potser fins fa uns mesos que no ha arribat la confirmació. L'Informe Stern, avalat per Blair, el *premier* britànic, preveu que a curt o mitjan termini el món viurà una recessió superior a la de 1929 si hom no aconsegueix reduir l'escalfament del planeta. L'economia mundial es veuria afectada per una pèrdua del 20% del PIB. I, endemés, seria causa de l'èxode massiu de milions i milions de persones per qüestions climàtiques. Milions de refugiats per mor dels terratrèmols, les inundacions o les sequeres. Blair, el principal aliat de l'administració Bush a la guerra d'Iraq, ha volgut fer palès amb la publicació de l'Informe que per posar pau a la Terra no n'hi ha prou amb les armes. La pau s'aconsegueix no per la imposició sinó pel convenciment que cal un ordre social just i un ordre mediambiental que afavoreixi l'harmonia entre l'home i les forces de la naturalesa.

Però no només ha estat Blair qui ha aixecat la veu en aquestes darreres setmanes de tardor, sinó un exvicepresident nord-americà, Al Gore, que -com es recordarà- fou derrotat a les eleccions presidencials per Bush per un simple grapat de vots. Doncs bé, Al Gore ha enregistrat un documental sobre el canvi climàtic en el qual parla sense embuts d'una "veritat molesta". El missatge és clar: diu que si ara

Carta del director

no es prenen decisions, d'aquí a deu anys serà massa tard. I que no hi val confiar amb la tecnologia nuclear, com a alternativa als combustibles fòssils, per mor del risc del seu possible ús bèl·lic. Davant això, el polític es posa a ell i a la seva família com a model. Informa que ha adoptat un model de vida ecològic en el qual prescindeix del carboni i ho fa en el país que emet més CO₂ de tot el planeta i l'únic entre els grans que no ha assumit el protocol de Kyoto.

De tota aquesta polèmica les Illes Balears no en són ni en poden ser alienes. El canvi climàtic afecta les nostres vides i, sobretot, les vides de les futures generacions. Tota la humanitat hi està implicada. Ho hem pogut escoltar al cicle de conferències sobre "el clima, temps de canvi" programat per "SA NOSTRA" aquesta passada tardor, que ha despertat una inusitada expectació. El passat mes d'octubre va ser el més calorós de tota la història, amb temperatures més pròpies d'estiu que d'hivern i, per això, la conferència d'Agustí Jansà, el director del Centre Meteorològic de Balears, va ser d'allò més adient. Jansà avisa que els illencs hauríem d'avesar a les altes temperatures, a estius més llargs i més càlids, com el de 2003, que tots recordam com un dels pitjors de la nostra vida, però que seran normals d'aquí a trenta anys. És la conseqüència de l'efecte hivernacle. Uns canvis que duen el Mediterrani cap a la tropicalització, amb tot allò que pot comportar de fenòmens meteorològics adversos i extrems; quelcom que repercutirà en els hàbits turístics i que obliga ja a partir d'ara a prendre mesures.

De tot això se'n va parlar a l'esmentat cicle de conferències. Un tema que preocupa i molt els ciutadans, cada pic més conscienciats. Avui el canvi climàtic ha deixat de ser una elucubració de quatre ecologistes esbojarrats per esdevenir una fundada alarma a tot el món. No debades, l'escalfament provocarà una pujada del nivell de la mar com a conseqüència de la pèrdua de massa gelada

en els casquets polars. A la Mediterrània aquest augment de nivell s'estima que serà de mig metre a finals d'aquest segle, la qual cosa suposarà la desaparició de moltes platges, endemés d'un increment de la salinització dels aqüífers propers a la costa. També hi haurà una disminució de les pluges, la qual cosa accentuarà els desequilibris ja existents i fomentarà que s'hagi d'incrementar la potabilització d'aigua marina per al consum humà. La bonança climatològica que, justament amb la natura i el paisatge, ha estat clau per al desenvolupament turístic de les Illes es desplaçarà cap al nord. Al centre i nord d'Europa sorgiran noves destinacions turístiques de vacances com a alternativa a una Mediterrània de clima canviat.

En definitiva, Balears pateixen -i més que patiran- les conseqüències del canvi climàtic, al qual hi contribueixen amb major percentatge del que correspondria a la seva població. El Govern manté oberta una oficina contra el canvi climàtic que, entre altres accions, acaba de publicar 14.000 guies sobre bones pràctiques dirigides als ciutadans. Bones pràctiques que aconsellen accions locals per "solucionar un problema mundial", que diuen com estalviar energia tot fent ús d'electrodomèstics eficients o com emprar menys aigua o conduir de la manera que es consumeixi menys combustible. Accions totes elles plausibles i sostenibles, com l'alternativa personal que proposa Al Gore, però que topen de front amb una realitat adversa que ve empesa per un model de desenvolupament contrari a allò que entenem per sostenibilitat.

Balears ha crescut molt en pocs anys. La població supera amb escreix el milió d'habitants, però el territori i els recursos naturals continuen sent els mateixos. S'han construït noves carreteres i s'ha quasi duplicat en molt pocs anys el parc automobilístic. El consum elèctric creix en progressió geomètrica en comparació a l'increment demogràfic que ja de per si és desmesurat. Un cercle

"Aquesta revista finalitza ara una etapa, però no per això desapareix com a eina de debat. Altres projectes ja són en marxa i amb ells el manteniment d'un inequívoc compromís de l'equip que ha fet possible la revista, i de la institució que ens ha emparat, amb la societat il·lenca"

viciós al qual s'hi ha de posar remei per necessitat i no només per una qüestió ideològica.

Nosaltres, des de *Gea* i des de la Fundació "SA NOSTRA", varen apostar des del primer número publicat el 1998 per un model de desenvolupament sostenible. I ho férem, entre molts altres, amb el testimoni de dos il·lustres ecòlegs: Paolo Bifani, economista i assessor de les Nacions Unides sobre desenvolupament i medi ambient, i Ramon Margalef, catedràtic d'ecologia.

Ambdós participaren aquell any en el *workshop* de Can Tàpera sobre desenvolupament sostenible a la Mediterrània i en el cicle de conferències sobre "planeta viu". Bifani parlà del necessari equilibri mundial, subratllant-ne els aspectes socials. "Un món -deia- en el qual la pobresa és endèmica sempre es trobarà exposat a catàstrofes de tot tipus, fins i tot ecològiques i, per tant, serà un món insostenible". Quelcom molt semblant al missatge de Margalef, per a qui rere les malifetes mediambiental sempre hi ha un culpable: l'home. Així, en parlar dels problemes de subministrament d'aigua a les Balears, el catedràtic -que dissortament ens deixà fa ara dos anys- afirmà fort i ferm que el "problema no és l'aigua, sinó l'home que la utilitza malament".

Aquest és el nostre problema. El mal ús que hem fet i continuam fent dels recursos naturals de les nostres Illes. Hom és conscient que l'economia balear viu de les rendes d'un passat esplendorós però que juga les seves darreres cartes. Fa ja temps que des del Centre de Recerca Econòmica, a través dels seus informes econòmics i socials, i des del Consell Econòmic i Social s'alerta sobre aquest problema. No es pot créixer només a costa de consumir territori. Els balanços econòmics d'enguany ens parlen de recuperació, però és evident que cada

cop som més a prop dels límits. Mallorca ha esdevingut ja una àrea metropolitana, afavorida per les autopistes construïdes en aquesta legislatura. La població supera el milió de persones i, endemés, una de cada cinc és estrangera. El 43% dels residents a les Illes han nascut a fora. Hi ha més gent ocupada que mai, però també, per primer cop a la història, el percentatge de pobres supera la mitjana estatal. Hom pot afirmar que l'economia balear ha evolucionat fins a sobrepassar la seva maduresa.

Així pot anar fent alguns anys, fins i tot amb bons informes conjunturals, però acabarà per envellir irreversiblement si no li injectam joventut i feim possible un equilibri racional entre l'activitat econòmica i el medi ambient. Per això deim que l'economia balear viu de rendes. Disposa d'un excel·lent cabdal, però els desequilibris i la falta d'un model alternatiu auguren temps difícils. Creix la població i, en matèria turística -que continua sent la nostra principal font d'ingressos-, creix la competència exterior i són notables els canvis d'hàbits dels turistes. És en aquest sentit que l'economia necessita un nou impuls. Necessita innovar. Invertir en noves fonts de riquesa. Cal crear llocs de treball diferent i cal invertir per preservar l'entorn que, al capdavant, és el nostre principal capital.

Gea-Quadern de la terra ha arribat al número vint i amb ell al final d'una etapa que no dubtam a qualificar de profitosa. Pensam que, en la mesura de les seves possibilitats, la revista ha contribuït a reforçar la consciència mediambiental dels seus lectors i, amb aquest esperit, confiam de retrobarvos a tots en noves aventures editorials.

Amb un profund agraïment, sort, seny i una abraçada a tots.

Sebastià Verd

"No es pot créixer només a costa de consumir territori. Els balanços econòmics d'enguany ens parlen de recuperació, però és evident que cada cop som més a prop dels límits"